

DrinkwaterDagblad

Ministerie van Infrastructuur en Milieu

Dinsdag 28 oktober 2014

‘Bij een crisis samen aan de bak’

Zo'n 50 professionals die zich bij de drinkwaterbedrijven en het ministerie van IenM bezighouden met de voorbereiding en response op drinkwatercalamiteiten, spraken elkaar vandaag tijdens de Drinkwaterdag.

De organisatoren – het ministerie van IenM en Vewin – willen de verbindingen tussen de betrokken stakeholders verduidelijken en verstevigen. Of zoals dagvoorzitter Chris Dijkens het verwoordde: ‘Er is de afgelopen jaren nogal wat veranderd in het landschap van het crisismanagement rondom drinkwater. De voormalige ministeries VROM en V&W zijn samengegaan tot IenM. Binnen VenJ zijn nieuwe crisis-overleggen. Overal zijn nieuwe mensen werkzaam, soms in nieuwe gremia. In zo'n situatie is het belangrijk om met elkaar

te ontdekken waar de verbindingen liggen en waar de zaken goed geregeld zijn. Maar ook: wat zijn witte vlekken op de samenwerkingskaart en hoe gaan we die invullen?’

Een van de ‘onbekende’ zaken is de veranderde rol van het Departementaal Coördinatiecentrum Crisisbeheersing (DCC) van IenM, waarbij informatiemanagement steeds belangrijker wordt. Omdat het in geval van een incident, calamiteit of crisis belangrijk is dat de betrokkenen elkaar blind weten te vin-

Drinkwaterdag 2014 vond plaats in Grand Hotel Karel V in Utrecht.

den, is kennismaken een belangrijk onderdeel van de dag. Dijkens: ‘Onbekend maakt onbemind: je moet elkaar eerst leren kennen, daarna kun je pas samenwerken. Het draait om erkennen en herkennen. Erkennen dat er gedeelde belangen zijn en herkennen wat de verschillende rollen en verantwoordelijkheden zijn en waar ze zijn belegd. Het is belangrijk om dat helder te krijgen, want in geval van nood moet je wel samen aan de bak!’

Al met al is een landschap tot stand gekomen met veel partijen, met eigen rollen en verantwoordelijkheden. Dat maakt het extra belangrijk dat de verantwoordelijke professionals elkaar weten te vinden. Dijkens vatte het als volgt samen: ‘Het draait vandaag om elkaar leren kennen, en informatie en verwachtingen uitwisselen. Zodat we aan het einde van de dag een helder beeld hebben en een startpunt voor verdere samenwerking. Er zal dan ook zeker een follow-up komen.’

DCC-IenM: ‘Op zoek naar wederzijdse mogelijkheden’

‘Wij informeren ons helemaal scheel!’

Wat is de rol van het Departementaal Coördinatiecentrum Crisisbeheersing (DCC) van het ministerie van IenM in de informatiestroom bij een crisis? En hoe is de positie van de drinkwatersector daarbij?

Rob Hagman, hoofd DCC-IenM, liet zien welke beleidsterreinen er – naast drinkwater – onder IenM vallen. Ook stond hij kort stil bij de bijzondere positie van de drinkwaterbedrijven, die immers een wettelijk vastgelegde verantwoordelijkheid hebben om ook tijdens crises voor leveringszekerheid en kwaliteit te zorgen!

Een van de concrete veranderingen met gevolgen voor de sa-

Rob Hagman, DCC-IenM.

menwerking tussen de sector en het ministerie, is volgens Hagman dat EPA-d en BOT-mi zijn opgegaan in het onafhankelijke Crisis Expert Team Milieu en Drinkwater ofwel CET-md. In dit kader lichtte hij ook de nieuwe rol toe van de Hoofdingenieur-Directeur (HID) van Rijkswaterstaat, nu de functie Regionaal Inspecteur van VROM niet is teruggekeerd in de huidige organisatie van het ministerie van IenM.

Hagman gaf aan dat crisismanagement vooral netwerkmanagement is en beschreef de rol van het DCC in dit netwerk. Aan de hand van het opschalingsmodel DCC liet hij zien hoe de verschillende diensten binnen IenM betrokken kunnen zijn

bij een crisis, en op welke wijze de crisisbesluitvorming wordt gecoördineerd.

Tot slot besprak Hagman wat het DCC de sector zou kunnen bieden, zoals het inbrengen en onderstrepen van drinkwaterbelangen in de regionale en nationale crisisstructuur. Maar ook bijvoorbeeld – ten behoeve van informatievoorziening – de koppeling naar andere netwerkpartners van IenM. Hij onderstreepte daarbij het belang van het delen van informatie. Ook benadrukte hij de noodzaak voor een snelle en brede informatievoorziening, om minder afhankelijk te zijn van de publieke media.

Veranderingen in crisisland

Peter Westerbeek, IenM.

Door de veranderingen van de afgelopen jaren is het belangrijk een goed beeld te krijgen van alle actoren en informatiestromen bij een crisis. Sabine Gielens (Vewin) en Peter Westerbeek (IenM) presenteerden de nieuwe kaart van ‘Drinkwatercrisisland’.

Een belangrijke verandering is volgens Westerbeek dat crisisbeheersing complexer is geworden: ‘Het is allang niet meer zo dat bewindslieden 100% van hun informatie ontvangen via de ambtelijke kanalen. Vaak is Twitter veel sneller. Ons doel is de minister indien nodig zo snel mogelijk actuele en correcte informatie te kunnen leveren, aangevuld met een duiding. En andersom moeten wij de sector ook van relevante informatie kunnen voorzien als dat nodig is. Een aanzet voor een goede informatiehuishouding tussen sector en overheid: ook dáárover gaat het vandaag!’

Ontmoetingspunten

Westerbeek concludeerde: ‘Ik hoop dat deze dag bijdraagt aan het wederzijdse besef van hoe de drinkwatersector en het DCC in de regionale en nationale crisisstructuur zijn gepositioneerd. En waar mogelijkheden zijn om elkaar te versterken. Een voorbeeld: het DCC verzorgt bij een opgeschaalde nationale structuur de vertegenwoordiging in het NCC – het Nationaal Crisiscentrum in Den Haag. Ik vind dat de drinkwaterbedrijven dat moeten weten, zodat ze via ons ook daar hun belangen kunnen inbrengen.’

Gielens schetste de situatie vanuit het perspectief van de drinkwatersector: ‘We begrijpen goed dat drinkwater voor het DCC van IenM een ‘nieuwe’ vitale sector is. Wij moeten aansluiting vinden bij de bestaande én nieuwe structuren. Dat betekent: kennismaken, kijken wat we voor elkaar kunnen betekenen en hoe we elkaar kunnen versterken. We hebben immers hetzelfde belang: de continuïteit van de drinkwatervoorziening.’

Voor de drinkwaterbedrijven is het soms een puzzel bij welke overleggen ze bij een crisis zitten: wie stemt af met wie, wie beslist wat? Of zoals iemand uit de zaal vroeg: ‘Wie bellen we als eerste bij een crisis?’

Gielens: ‘Met deze landschapskaart willen we dat helder voor het voetlicht brengen en ook kijken of er nog ‘witte vlekken’ zijn. Maar ook willen we kijken hoe we met elkaar zaken eventueel efficiënter kunnen regelen.’

Sabine Gielens (Vewin) presenteert de Mindmap Drinkwaterincidenten aan Ria Doedel, directeur WML. Het primaire doel van de mindmap is om bij burgemeesters en voorzitters van de veiligheidsregio's in één oogopslag de bestuurlijke aandachtspunten bij drinkwaterincidenten onder de aandacht te brengen.

Crisisorganisatie bij WML

Ria Doedel (directeur Waterleiding Maatschappij Limburg, WML) liet zien hoe bij 'haar' drinkwaterbedrijf de crisisorganisatie is vormgegeven. Kern daarvan is een trits die voor alle drinkwaterbedrijven geldt: voorkomen – voorbereiden – reageren.

Voorkomen

De Drinkwaterwet spreekt van 'verstoringen' als verzamelbegrip, maar er kunnen verschillende onderscheiden worden gemaakt. Eén daarvan is gevaren-scenario's (niet-opzet) vs dreigings-scenario's (opzet). Voorbeelden hiervan: insluiting of hacking.

De vertaalslag van gevaren of dreigingen naar beheersmaatregelen gebeurt via een risicobeoordeling in het leveringsplan. Deze wettelijk verplichte Verstoringrisicoanalyse of VRA wordt voorgelegd aan de ILT. Dit levert uiteindelijk een aantal beveiligingsmaatregelen op, zoals screening van personeel, technische beveiliging en ICT-maatregelen. Daarnaast zijn er preventieve leveringstechnische maatregelen, die eventuele kwetsbaarheden moeten verminderen, zoals een eigen glasvezelnet en ringleidingen.

De drinkwaterbedrijven werken aan harmonisatie binnen de sector: zo zijn een gezamenlijke methodiek voor het uitvoeren van de VRA en een sjabloon voor het leveringsplan ontwikkeld.

Vorbereiden

Een verstoring is een merkbaar leveringsprobleem en kan kwalitatief of kwantitatief zijn, klein of groot, kort of lang. Aan de hand hiervan worden incidenten geclassificeerd als 'storing', 'incident' of 'calamiteit', met de bijbehorende regisseur. Dit gebeurt via een integrale afweging, waarbij technische en psychosociale aspecten, gezondheid en communicatie een rol spelen.

Dit resulteert in een crisisorganisatie in drie niveaus: strategisch, tactisch/operationeel en puur uitvoerend. In de praktijk leidt dit tot een complex samenwerkings-

model. WML beschikt buiten de crisisorganisatie ook over een Denktank, die o.a. de vragen regisseert aan CET-md.

Reageren

Op basis van dit model is een aantal responsmaatregelen opgesteld, gericht op het voorkomen of verminderen van nadelige effecten van verstoringen, zoals de nooddrinkwatervoorziening van het landelijke pooling-contract. Ook kan worden gedacht aan het uit bedrijf nemen van pompstations, plaatsen van filters of het stopzetten van beluchting.

LOCC/LOS en de vitale sectoren

Oscar Heere, LOCC.

Het is van belang dat de overheid als één organisatie opereert tijdens crises. Elk ministerie neemt via het eigen Departementaal Coördinatiecentrum Crisisbeheersing (DCC) maatregelen op het eigen beleidsterrein. De nationale crisiscoördinatie wordt uitgevoerd door de Nationaal Coördinator Terrorismedebestrijding en Veiligheid (NCTV), van het ministerie van Veiligheid en Justitie.

Tijdens crises hebben twee onderdelen van de NCTV een belangrijke rol: het Nationaal Crisiscentrum (NCC) en het Landelijk Operationeel Coördinatie Centrum (LOCC). Het NCC draagt zorg voor samenhang in besluitvorming bij een (dreigende) crisis. Het LOCC draagt zorg voor de landelijke coördinatie van de operationele inzet tijdens rampen, calamiteiten en grootschalige evenementen. Bij een boven-regionale crisis, waarbij sprake is nationale schaarste, schaaft het LOCC op tot de Landelijke Operationele Staf (LOS).

Plaatsvervangend hoofd van het LOCC van het ministerie van VenJ, Oscar Heere, nam de deelnemers mee op een verkenning naar de behoefte aan operationele samenwerking tussen LOCC/LOS, de drinkwatersector en het DCC-IenM. Hij gaf daarmee een voorzet voor de workshops in het middagprogramma.

In de praktijk van een nationale crisis stelt het LOCC/LOS een advies op voor de verdeling van schaarse middelen – zoals levering van noodstroom-aggregaten, inzet door militairen, enzovoort – binnen de OOV-kolom. Voor zo'n advies is informatie nodig vanuit de vitale sectoren DCC-IenM, bijvoorbeeld over hun behoefte aan bepaalde schaarse middelen. En juist die informatie-uitwisseling is nog een beetje een witte plek op de kaart van crisisland.

Heere stelde de zaal daarom een aantal prikkelende vragen, met als invalshoek dat de bestaande bevoegdheden en structuren niet veranderen. Een voorbeeld: 'Bestaat er tijdens een nationale crisis bij het DCC behoefte aan nationaal schaarse middelen binnen het OOV-domein?'

Samenwerking drinkwaterbedrijven, IenM en LOS

Workshop 1

'Wederzijdse verwachtingen helder'

In 9 van de 10 gevallen kunnen de drinkwaterbedrijven problemen bij incidenten op operationeel niveau zelf oplossen. Daarom focuste deze werkgroep vooral op de samenwerking tussen de drinkwaterbedrijven en het ministerie van IenM op tactisch (coördinerend) en strategisch (bestuurlijk) niveau.

Dit gebeurde aan de hand van enkele cases, zoals een brand bij een farmaceutisch bedrijf, waarbij bluswater wordt geloosd op de Rijn. Hierbij gingen de aanwezigen op zoek naar welke zaken de betrokken partijen in zo'n geval van elkaar nodig hebben. Met als doel: over en weer de verwachtingen helder krijgen. Daardoor ontstaat ook bij incidenten meer inkadering en zijn er minder verrassingen.

Workshop 2

Op weg naar een samenwerkingsmodel

Hoe kom je onder extreme omstandigheden tot goede samenwerking tussen de drinkwaterbedrijven en de Landelijke Operationele Staf (LOS)? Om deze vraag te beantwoorden gingen workshop-deelnemers aan de slag met twee aspecten van een EDO of Ergst Denkbare Overstroming.

Het samenwerkingsvraagstuk heeft in de kern twee elementen:

- de operationele hulpvraag van de drinkwaterbedrijven: een kennis- en informatievraagstuk dat via de drinkwatersector moet worden ingebracht;
- een departementaal afgewogen drinkwaterbelang: een tactisch/strategisch besluitvormingsvraagstuk over de inzet van operationele middelen, waarvoor de juiste risicoafwegingen, adviezen en onderbouwing beschikbaar moeten zijn.

Een EDO-scenario kent een brede, nationale ontwrichting, met grote maatschappelijke gevolgen: dan ontstaat een algemeen schaarste- en afwegingsvraagstuk waarop LOS een advies moet geven. Op dit moment bestaat er nog geen vast protocol voor de samenwerking tussen LOS en de vitale sectoren. Daarom werd de workshop-deelnemers gevraagd de operationele hulpvraag te formuleren, en een afgewogen drinkwaterbelang op te stellen.

Follow-up

Vewin en DCC inventariseren de uitkomsten van de workshops. Deze uitkomsten worden gedeeld met de deelnemers en vormen de basis voor een op de nabije toekomst gerichte gezamenlijke agenda/actiekalender op het gebied van drinkwater en crisisbeheersing.

Vewin en DCC zullen uitvoering geven aan de agenda in de vorm van bijvoorbeeld nader uitgewerkte samenwerkingvoorstellen, die aan de achterban worden voorgelegd.